

Thuisviermoment

Zondag Sexagesima – nog 60 dagen (ongeveer) tot Pasen

7 februari 2021
Lutherse Kerk Zwolle

In de opmaat naar zondag 7 februari 2021

Lieve mensen,

Terwijl regen en sneeuw naar beneden dalen en de dag donker is werk ik aan deze viering. Het vraagt wat van ons allemaal om door te gaan, en in het kleine en aandachtige licht te zien. Voor mij is het kleine de blik op de sneeuwklonkjes in de tuin. Wit en fier staan ze daar in de kou. En het aandachtige zie ik in de wijze waarop zoveel mensen, in de kerk en in de maatschappij, proberen om samenleven, nabijheid en moed vorm te geven.

Deze zondag volgen wij de lezing uit het 'Lutherse leesrooster', zo genoemd, omdat Maarten Luther het ook gebruikte. Bij dit leesrooster is ook een liedrooster ontstaan. Voor iedere zondag is een speciaal zondagslied uitgezocht, dat al jaren verbonden is met dezelfde lezing op dezelfde zondag. Voor deze zondag is lied 765 'Gij hebt met uw brede gebaren'.

In de jaren zestig is een nieuw oecumenisch leesrooster ontstaan, waarin de evangeliën meer als geheel tot hun recht komen. Zo ontstond er een Matteus-, een Markus- en een Lucas jaar met toevoegingen uit het evangelie van Johannes. In dat leesrooster is ook een lezing uit het eerste testament en uit de brieven opgenomen. Advent 2020 tot Eeuwigheidszondag 2021 is een 'Marcusjaar'.

In onze kerk zijn wij gewoon het oecumenisch leesrooster te volgen. Daarmee volgen we de wereldwijde oecumene. Bijkomend voordeel is dat het materiaal van de kinderen daar ook op gericht is. Daarnaast zijn er vele andere leesroosters.

In het Luthers dagboek 2020/2021 staan naast het Luthers leesrooster ook een leesrooster uit de Evangelische Kirche Deutschland en het oecumenisch leesrooster genoteerd.

Voor komende zondag kies ik voor het centraal stellen van een lied, namelijk het zondagslied, met de bijbehorende lezing uit het evangelie van Lucas volgens het Luthers Leesrooster. Daarnaast is er een gedicht van Ida Gerhardt.

Op de site staan ondersteunde beelden: www.elkz.nl. En zondag om 10.45 uur is er zoomkoffie.

Ik wens u toe, dat deze teksten en gedachten u helpen om fier te blijven staan in deze tijd. Dat het wit van dat kleine bloempje voor u is als het Witte Licht van de eeuwig dat blijft. En dat u moed houdt. En liefhebt. Elke dag weer!

Vrede en alle goeds,

Margo Jonker

Antifoon van de zondag

'Word wakker, Heer, waarom slaapt u? Ontwaak! Verstoot ons niet eeuwig. Sta op, kom ons te hulp, verlos ons omwille van uw naam (Psalm 44,24 en 27)

- Ontsteken van een kaars

- Stilte

- Openingstekst

Die de morgen ontbood, en het licht hebt geroepen:
zegen ons ook met uw licht.

- Psalmgebed, psalm 142

2 Luid roep ik tot de HEER, luid smee ik de HEER om hulp,
3 bij hem stort ik mijn hart uit, bij hem klaag ik mijn nood.
4 Ik ben ten einde raad, u kent de weg die ik moet volgen,
u weet dat op mijn pad een strik verborgen ligt.
5 Ik kijk terzijde en zie niemand die om mij geeft,
nergens een toevlucht voor mij, niemand die hecht aan mijn leven.
6 Ik roep tot u, HEER: 'U bent mijn schuilplaats,
al wat ik heb in het land van de levenden.'
7 Hoor mijn noodkreet, ik ben uitgeput en moe,
verlos mij van mijn vervolgers, zij zijn sterker dan ik.
8 Leid mij uit de beklemming, dat ik uw naam mag loven
in de kring van de rechtvaardigen: u hebt naar mij omgezien.

- Evangelielezing: Lucas 8,4-15

Toen er vanuit de steden mensen naar hem toe gekomen waren en er zich een grote menigte verzameld had, vertelde hij deze gelijkenis: 5 'Iemand ging eens naar zijn land om te zaaien. Terwijl hij daarmee bezig was, viel er wat zaad op de weg. Het werd vertrapt en door de vogels opgegeten. 6 Er viel ook wat zaad op rotsachtige bodem, maar toen het opschoot, droogde het uit door gebrek aan water. 7 Ander zaad viel tussen de distels, en toen de distels opschoten verstikten ze het. 8 Maar er viel ook wat zaad in vruchtbare aarde, en dat bracht honderdvoudig vrucht voort toen het was opgeschoten.' Hij voegde er met luide stem aan toe: 'Wie oren heeft om te horen, moet goed luisteren.'

9 Zijn leerlingen vroegen hem wat deze gelijkenis betekende. 10 Hij antwoordde: 'Jullie mogen de geheimen van het koninkrijk van God kennen, maar de anderen krijgen alles in gelijkenissen te horen, opdat ze zien zonder inzicht en horen zonder iets te begrijpen. 11 Dit is de betekenis van de gelijkenis: Het zaad is het woord van God. 12 Het zaad op de weg, dat zijn zij die geluisterd hebben, maar daarna komt de duivel en graait het woord weg uit hun hart, om te voorkomen dat ze worden gered

door te geloven. 13 Het zaad op de rotsachtige bodem, dat zijn zij die het woord vol vreugde aannemen wanneer ze het horen, maar het schiet geen wortel; ze geloven zolang het hun goed uitkomt, maar als ze op de proef worden gesteld, worden ze afvallig. 14 Het zaad dat tussen de distels valt, dat zijn zij die wel geluisterd hebben, maar door zorgen en rijkdom en de genoegens van het leven worden ze gaandeweg verstikt, zodat ze geen vrucht dragen. 15 Het zaad in de vruchtbare grond, dat zijn zij die met een goed en eerlijk hart naar het woord hebben geluisterd, het koesteren en door standvastigheid vrucht dragen.

- Over woord en lied

Drie liederen van Willem Barnard, die naar zijn eigen gevoel bij elkaar horen, die hij ook hoort op dezelfde wijs. Daar is allereerst het lied van de zaaier 'Een zaaier ging uit om te zaaien' (over Lucas 8,4-15, Liedboek 764). Dan is er het lied 'Zij zullen de wereld bewonen' (bij Jesaja 49,8-13, Liedboek 763), over de mensen die thuis worden gebracht in een nieuw land, een waar vaderland. En het derde is het lied dat geschreven is bij Matteüs 13,24-30, dat weer gaat over zaaien en oogsten en dat met de eerstgenoemde verwant is. Welk van de drie het eerste is ontstaan, weet Barnard niet meer. Maar in elk geval heeft hier het ene woord het andere uitgelokt. En, zegt hij, zeker ook heeft de melodie woorden uitgelokt. Want het kan gebeuren, dat een tekst wordt getoonzet en dat vervolgens die muziek weer tot het zingen van een nieuwe tekst leidt!

Al, zo vertelt Barnard zelf, weet hij het niet zeker meer, hij denkt dat het evangeliegezag over de zaaier er het eerste was en dat die breed stappende melodie van Frits Mehrstens, die hij zo graag zong toen, als vanzelf de woorden te voorschijn riep:

Gij hebt met uw brede gebaren
de mensen gestrooid uit uw hand ...

Willem Barnard: 'Het moet geweest zijn in de eerste tijd dat wij samen bezig waren in de Amsterdamse Nocturnen, in 1957 of 1958, een zeer vruchtbare tijd. Niet voor niets gaat het in die teksten vaak over kiemen en rijpen, over vrucht en oogst! Dat werd ons tot gelijkenis! Maar of het nu (wat die tweede strofe zou doen vermoeden) in de lente was? De seizoenen van het geloof zijn niet altijd die der natuur. En dit evangelie wordt, volgens de eerbiedwaardige traditie die wij toen stipt volgden, niet alleen in het vroege voorjaar gelezen – dán op de vijfde zondag na Epifanie, als het laat Pasen is –, maar ook (in andere jaren) laat in de herfst, namelijk als het vroeg Pasen geweest is en de reeks evangeliën, van Pinksteren af geteld, is uitgeput.

Maar het gaat dan ook om de lente van de geschiedenis, waarin de mensen zich uit Gods hand gevallen voelen in een verstrooiing, een diaspora... Maar zit in dat woord

niet het Griekse woord voor ‘zaad’ en ‘zaaien’ verborgen? In De Tale Kanaäns heet het lied dan ook ‘Van het zaad in de akker’ (uit: Compendium op het liedboek)

Het Luthers leesrooster plaatst dit lied van Willem Barnard naast de lezing uit Lucas over het zaad dat gestrooid wordt.

In die lezing uit het evangelie van Lucas staat die indrukwekkende zin: ‘Wie oren heeft om te horen, moet goed luisteren.’ Het Woord doet wat het zegt. Dat is de betekenis van *dabar*, het levenskrachtige Woord van God. Horen en doen. Horen, dat tot navolging, omkeer leidt. Horen leidt tot vrucht. En dat maakt dat zorgvuldigheid gevraagd is met horen. En met zaaien. En met zaad. Er hangt toekomst, leven, oogst en licht van af.

In het lied van Willem Barnard worden de mensen gestrooid uit Gods hand. Dat is een verdiepend beeld bij de gelijkenis. Wij mensen – verstrooid op de akker van God. Wij mensen worden meegenomen in de oogst van God.

Het tweede couplet schrijft Barnard over ‘deze onstuimige lente’. Misschien wordt de lente bedoeld waar wij ons in bevinden, met de onstuimigheid van lockdown, met alle gevoelens, beperkingen, heftigheid en gelatenheid die daarin plaatsvinden. Onstuimigheid, die invloed heeft op ons doen en laten.

De gelijkenis in Lucas wordt opgevolgd door een uitleg van Jezus zelf over de vier wegen van het zaad. De weg van het woord volgt de weg van het zaad. Het zaad brengt alleen vrucht voort door in de aarde onder te gaan. Het zaad breekt open en ontkiemt tot toekomst.

Jezus vertelt van verschillende plekken waar het zaad terecht kan komen. Langs de weg en vertrap. Op de rotsen en komt niet tot kiem. Tussen de doornen en wordt verstikt. En zaad dat in goede aarde valt en vrucht voortbrengt. Bij al die verschillende plekken noemt Jezus mensen, en hoe zij met het woord omgaan. Daarmee geeft Jezus aan, dat het mensen niet makkelijk valt om een weg te gaan, en het heel wat kost om vruchtbaar te kunnen leven. Zo snel verstikken, verdorren, mensen. En zo vaak wordt menselijkheid vertrap, veracht, langs de weg. Het zijn scherpe beelden, die ook gehoord willen worden. En die ook van invloed mogen zijn op hoe wij omgaan met waarde, met groei, met leven – dat wij kritisch durven zijn op hoe ik veracht, of verstikt, of verdor. En wat ik nodig heb om open te kijken naar een ander, ruimte te geven, of bronnen van inspiratie vind om de lange duur van lockdown te doorstaan met groeikracht.

Ieder mens heeft mogelijkheden om het frisse en krachtige ruimte te geven. Of bij anderen het krachtige en mooie te horen. Maar dat vraagt wat: een goed oor, een goed luisteren, en groot vertrouwen dat het zaad op de kleinste plekjes toch een grote opbrengst kan geven.

Want uiteindelijk draait de gelijkenis erom, dat het kleine deel dat goed terecht komt, in zachte aarde en daar stil kan groeien en ontkiemen - dat dat tot een overvloedige oogst komt. Het kleine deel, dat voldoende is voor allen.

Het vierde couplet van het lied van Barnard legt ons als zaad neer in het scheppingsverhaal van God. En het geeft ook weer, dat God God is in verhouding tot onze kleinheid en kleinsamenleving. Gods zaad zijn wij. God doet ons ontkiemen tot graan. God roept ons wakker. God doet ons uit aarde ontstaan. Daarin zijn wij allen gelijk! Ondanks die verschillende grondsoorten waartoe wij ons eerder in de gelijkenis toe hadden te verhouden.

Barnard maakt het mensen overigens niet gemakkelijk, zoals ook de gelijkenis ook scherp is naar ons menselijk samenleven. Mensen dienen wat te verduren. Het leven. Het donker. Het wachten. En ook dat gene wat het leven van ons vraagt – lockdown, angst, eenzaamheid, onrust, spanning. “Laat ons het dorsen verduren”.

Het verduren is ten dienste van toekomst: dat mensen uit het donker tevoorschijn komen, en kunnen schuilen in de schuren bij God, en dat God ons leven ziet, en weet van de donkere aarde.

God ziet dat, omdat hij zelf de donkere aarde kent, en van daaruit opstaat. En zo een weg baant waarop het ontwaken plaatsvindt, en het beloftevolle groene en groeiende, en met toekomst en ruimte voor alle mensen. Een weg van opstanding en leven.

Die beweging is kwetsbaar, en vraagt tijd en ruimte. Zorgvuldigheid en aandacht. Gerichtheid op het goede dat onzichtbaar, maar aanwezig is. Dat vraagt hoop, en liefde, en vertrouwen. Ida Gerhardt verwoordt daar iets van haar gedicht ‘Over de eerbied’.

Barnard heeft een lied over het zaad in de akker geschreven. En hij schreef daarmee over mij. En ik denk ook over u. Het is een lied waarin het donker aan de orde komt. En de hoop van nabijheid en samenkomen in de schuren van God. Het is betekenisvol dat het Luthers Leesrooster dit lied kiest bij deze lezing. Het lied geeft aan hoe God verbonden is met ons leven. – als schepper en hoeder, als bodem van leven, en als ruimte om in te bestaan.

- Zondagslied 765 'Gij hebt met uw brede gebaren'

- Gedicht

Over de eerbied - Ida Gerhardt

Gebed

O God, de winter lijkt langer dan anders. Donker en grijs. Soms lijkt dat wel een weerspiegeling van ons innerlijk. Want ook bij ons van binnen kan de winter maar aanhouden. Dan is het soms wel lichter met wit sneeuw, maar doorbreken van de zon wil toch niet echt; dan zijn er wel knoppen te zien van kleine beginnetje is van nieuw leven, maar open gaan ze niet.

Wat zou het goed zijn als dit moment ons licht en warmte kan geven.

Daarom bidden wij: Heer ontferm U.

Soms houdt de winter ook aan in onze verhouding tot elkaar. Dan zouden we elkaar wel willen spreken maar weten niet hoe het ijs te breken. Dan zouden we wel terug willen naar dat ene moment waarop er een deur dicht ging en de sfeer verkilde, maar kunnen nog niet over onze trots heenstappen. Dan zouden we wel wat warmer willen zijn in onze omgang met de ander, maar missen zoiets als een innerlijk vuur.

Wat zou het dan goed zijn als dit moment ons liefde en warmte kan geven.

Daarom bidden wij: Heer, ontferm U.

Koud en grijs kan het soms ook maar blijven in de wereld om ons heen, o God.

Dan lezen wij alleen de zwarte bladzijden uit de krant, onthouden de zware dingen van lockdown en oorlog. Dan letten wij niet op de kleine verhalen van mensen die elke dag stil zijn om U te zoeken; mensen die eenvoudig tijd maken voor elkaar, mensen die hun taak in de wereld met liefde vervullen.

Wat zou het goed zijn als dit moment ons oog kan geven voor uw toekomst, die er hier en nu soms even kan zijn.

Daarom bidden wij: Heer, ontferm U.

Het donker van de dag weerspiegelt zich in de donkere aarde, en doet ons hart verlangen naar licht en groei en toekomst. Maar het kost ons moeite om ons hoofd op te tillen, om verder te kijken dan wat er is aan donkerte en lockdown. Maar dat die donkere aarde de plek is waar zaad verborgen ligt en tot groei komt. En dat die gedachte ons brengt bij de mogelijkheden er zijn, in ons leven. Dat wij het goede kunnen ontvangen in een woord, in een gebaar, in een blik op sneeuwkllokjes in de tuin.

Wat zou het goed zijn als dit moment, o God, ons de kracht geeft van groei, kracht die wij van u ontvangen – schepper en drager van leven die u bent.
Daarom bidden wij: Heer, ontferm U.

Lied 650 'De aarde is vervuld van goedertierenheid'

Zegenbede

Mag de weg je vriendelijk begroeten.
Mag de wind altijd in je rug zijn.
Mag de zon warm schijnen op je gezicht,
De regen zacht vallen op je velden.
En totdat wij elkaar weer zullen ontmoeten:
Moge God je houden in de holte van zijn hand

Bachcantate bij zondag sexagesima

Voor deze zondag, zondag sexagesima is cantate BWV 18 gemaakt. Het is een vroege cantate van Bach. In de oorspronkelijke versie gebruikte Bach voor de cantate alleen de lage strijkers – cello, bas en altviolen. De tekst is van Maarten Luther. De cantate geschreven bij de Bijbeltekst uit het evangelie van Lucas, die vandaag in dit thuisviermoment aan de orde komt. Het eerste recitatief daarvan staat hieronder geschreven. Een recitatief dat zo past in deze tijd van het jaar 'Zoals de regen en de sneeuw uit de hemel vallen....'. Ik stel mij voor dat Luther, net als ik, in de voorbereiding op een viering uit het raam keek, en zich verbond met de wereld om zich heen – sneeuw, regen en ook de donkere klanken van de dag. In onze tijd het donkere van een virus dat rondwaart en op het leven drukt.

Gleichwie der Regen und Schnee vom Himmel fällt und nicht wieder dahin kommt, sondern feuchtet die Erde und macht sie fruchtbar und wachsend, daß sie gibt Samen zu säen und Brot zu essen: Also soll das Wort, so aus meinem Munde gehet, auch sein; es soll nicht wieder zu mir leer kommen, sondern tun, das mir gefällt, und soll ihm gelingen, dazu ichs sende.

Zoals de regen en de sneeuw uit de hemel vallen en daar niet naar terugkeren, maar de aarde bevochtigen en haar vruchtbaar maken en laten gedijen zodat er zaad is om te zaaien en brood om te eten; zo zal ook het woord zijn dat uit mijn mond komt; het zal niet leeg naar mij terugkeren maar doen wat mij behaagt en dat volbrengen waarvoor ik het zend.

Lezingen uit het Oecumenisch Leesrooster

II Koningen 4,18-21

Psalm 142

I Korintiërs 9,16-23

Marcus 1,29-39

Lied 211 'De gouden zonne heeft overwonnen'